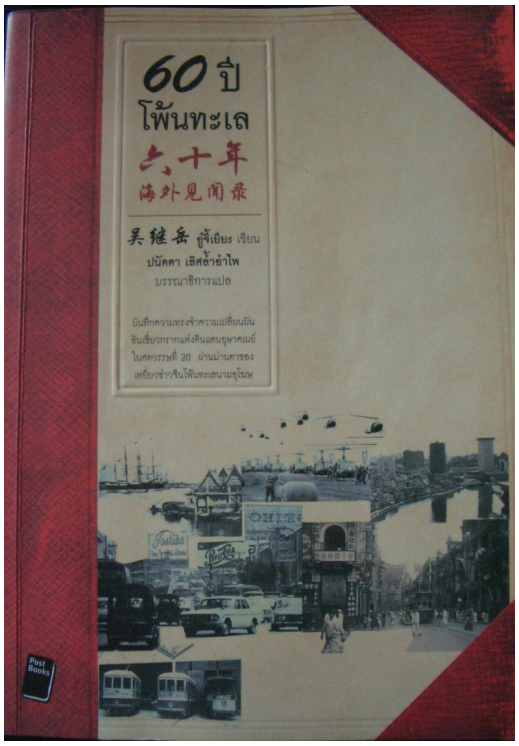

วิจารณ์หนังสือ: '60 **ปีโพ้นทะเล**'
ผู้เขียน : **อู๋จี้เยียะ**
บรรณาธิการแปล : **ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ**
สำนักพิมพ์: **โพสต์บุ๊กส์** (พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๓)

ผู้วิจารณ์ :
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภจิต มโนพิโมกษ์
คณะเอเชียแปซิฟิกศึกษา
มหาวิทยาลัยริทซุเมคันเอเชียแปซิฟิก
ประเทศญี่ปุ่น

'60 ปีโพ้นทะเล' เป็นบันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวการเผชิญชีวิตของชุมชนชาวจีนอพยพในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ท่ามกลางกระแสที่เชี่ยวกรากของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจสังคมในยุคสงครามและปลายยุคล่าเมืองขึ้นของจักรวรรดินิยมตะวันตกในศตวรรษที่ ๒๐ หนังสือเล่มนี้ระบุว่า ร่องรอยการเดินทางของชาวจีนสู่ดินแดนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปรากฏขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ 'ถัง' คนจีนโพ้นทะเลจึงเรียกตนเองว่า 'ติ่งนั้ง' ซึ่งแปลว่า 'ชาวถัง' ในสำเนียงภาษาจีนแต้จิ๋ว

'60 ปีโพ้นทะเล' เป็นผลงานชิ้นสำคัญของผู้เขียนและได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างยกย่องและชมเชยมาโดยตลอดในหมู่ผู้อ่านทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์หลายท่านลงความเห็นว่าหนังสือเล่มนี้สมควรจัดเป็นเอกสารชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ และเป็นเอกสารปากคำประวัติศาสตร์ (Oral History) ที่ล้ำค่าทางวิชาการ หนังสือเล่มนี้จัดเป็นหนังสือประเภทหายาก จึงน่ายินดีอย่างยิ่งที่มีการแปลหนังสือที่ดีๆ เช่นนี้เป็นภาษาไทย เพื่อให้สามารถเผยแพร่ในวงที่กว้างขึ้น การแปลและการจัดพิมพ์เป็นภาษาไทยของหนังสือเล่มนี้มีความประณีต บรรณาธิการแปลมีความสามารถในการใช้ภาษามาก ชื่อเรื่อง การจัดทำสารบัญเรื่อง ตลอดจนการตั้งชื่อเนื้อหาแต่ละตอนเป็นภาษาไทย จึงทำได้แบบมืออาชีพ

'อู๋จี้เยียะ' ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นชาวจีนฮากกา เกิดในครอบครัวปัญญาชนที่ประเทศจีนในปลายสมัยราชวงศ์ชิง มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๐๕-๑๙๙๒ บิดาเสียชีวิตเมื่อเขาอายุได้เพียง ๖ ปี และมารดาพาเขาอพยพไปอยู่เกาะชวาเมื่อเขาอายุ ๑๒ ปี อู๋จี้เยียะต้องทำงานตั้งแต่ยังเป็นเด็กน้อย และต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในต่างแดนเฉกเช่นชาวจีนโพ้นทะเลส่วนใหญ่ แต่เขาไม่ใช่คนจีนโพ้นทะเลนิรนามจำนวนล้านๆ คนที่สังคมไม่รู้จัก ชะตาชีวิตของเขาโลดโผน พลิกผัน และเต็มไปด้วยสีสัน อู๋จี้เยียะอ่านหนังสือนับหมื่นเล่ม เดินทางนับหมื่นลี้ เขียนโคลงกลอนได้อย่างไพเราะลึกซึ้ง ทำงานในวงการหนังสือพิมพ์มานานกว่า ๕๐ ปี เขาเป็นนักหนังสือพิมพ์จีนชั้นนำที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๐-๑๙๘๕ ได้เดินทางไปมากมายหลายประเทศ ได้เป็นแขกรับ

เชิญของผู้ทรงเกียรติและประมุขของประเทศหลายประเทศ เขามีมิตรสหายดีๆ มากมายที่เกื้อหนุนเขาในยามยาก แต่อีกด้านหนึ่งของชีวิต เขาต้องไต่อยู่บนเส้นด้ายของกระแสการเมืองที่เชี่ยวกรากในภูมิภาค ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลทางการเมืองอย่างรุนแรงหลายๆ ครั้ง บางครั้งก็แทบหมดเนื้อหมดตัว และบางครั้งก็แทบจะเอาชีวิตไม่รอด เช่นเมื่อครั้งหลบหนีจากการสั่งฆ่าของทหารญี่ปุ่นในสิงคโปร์ได้อย่างหวุดหวิด และต้องอยู่อย่างแร้นแค้นเป็นเวลาถึง ๓ ปี ก่อนที่ญี่ปุ่นจะยอมแพ้ฝ่ายพันธมิตร เมื่อกลับมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เขาถูกกล่าวหาว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ รุ่นเดียวกับนักหนังสือพิมพ์ ครู และปัญญาชนที่มีชื่อเสียงจำนวนหนึ่งในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เขาต้องหลบซ่อนตัว และในที่สุดก็ถูกจับกุมคุมขังถึง ๕ ปี แต่ในท่ามกลางความยากลำบากต่างๆ ของชีวิต เขาสามารถยืนหยัดต่อสู้อย่างองอาจและมีศักดิ์ศรี ทำงานรับใช้สังคม และสามารถสร้างผลงานเขียนที่ล้ำค่าให้อนุชนรุ่นหลังได้นำไปศึกษาค้นคว้าต่อ ชีวิตของผู้เขียนจึงเป็นชีวิตที่น่าภาคภูมิใจ น่ายกย่อง และน่ายึดถือเป็นเยี่ยงอย่าง

อู๋จี้เยียะเป็นนักเขียนโดยธรรมชาติระดับมืออาชีพ นอกจากหนังสือเล่มนี้ เขาเคยเขียนหนังสือ บทความ และสารคดี อื่นๆ อีกนับหมื่นชิ้น เคยเขียนทั้งเรื่องสั้นและนวนิยายจนได้รับรางวัลในประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ในหนังสือเล่มนี้ อู๋จี้เยียะใช้ลีลาการเขียนแบบตรงไปตรงมา ใช้ภาษาที่ง่ายแต่กินใจและสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เขามีความสามารถเป็นพิเศษในการเล่าเรื่องที่ซับซ้อนและกินเวลาเป็นทศวรรษหรือแม้กระทั่งเป็นศตวรรษให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างดีด้วยหน้ากระดาษเพียงไม่กี่หน้าเกี่ยวกับการเขียนหนังสือเล่มนี้ อู๋จี้เยียะได้ออกตัวไว้ในบท 'ปัจฉิมลิขิต' ว่า "เขียนโดยไม่ได้วางแผนอย่างละเอียด นึกถึงอะไรได้ก็เขียนลงไป ส่วนใหญ่เขียนสิ่งที่ตัวเองได้ยิน ได้พบเห็น และจดจำมา เขียนเสร็จก็ตีพิมพ์เลย" แต่ผู้วิจารณ์กลับเห็นว่า อู๋จี้เยียะมีลีลาการเขียนที่น่ารัก มีสีสันและเอกลักษณ์ของตนเอง ความเห็นที่ซื่อๆ คำพูดธรรมดาๆ ของเขา และการดำเนินเรื่องที่ไม่เยิ่นเย้อ ทำให้เรื่องราวต่างๆ ที่เขาเล่าน่าสนใจ น่าเชื่อถือ มีชีวิตชีวา มีสาระ และน่าติดตาม อ่านแล้วสามารถจินตนาการและมีอารมณ์ร่วมไปด้วย เหมือนอ่านนวนิยายสนุกๆ

ในหนังสือเล่มนี้ อู๋จี้เยียะบันทึกข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ที่เขาได้สัมผัสด้วยตนเอง ในช่วงระยะเวลา ๖๐ ปีของการใช้ชีวิตและทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ในประเทศต่างๆ อย่างละเอียดและต่อเนื่องเป็นบทความทั้งหมด ๑๐๕ ตอน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและสังคมด้านต่างๆ ของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีวัฒนธรรมความเชื่อต่างกับคนพื้นเมืองและชาวผิวขาวที่ยึดครองดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในสมัยนั้น โดยมีเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในยุคนั้นเป็นปัจจัยขับเคลื่อนและส่งผลกระทบ หนังสือเล่มนี้มีข้อมูลที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมากที่ยังไม่เคยปรากฏในเอกสารอื่นๆ อู๋จี้เยียะเริ่มบันทึกเหตุการณ์และประสบการณ์ต่างๆ ตั้งแต่เมื่อมารดาพาเขาเดินทางออกจากบ้านเกิด ในประเทศจีน ไปยังเกาะชวา เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๑๗ ด้วยเรือเมล์เดินสมุทร ระหว่างทาง ได้แวะพักที่เกาะฮ่องกง เขาอาศัยอยู่ที่เกาะชวาในสมัยที่ยังเป็นอาณานิคมของดัตช์ถึง ๑๓ ปี ต่อมา ได้ย้ายมาอยู่ที่ประเทศไทย และได้เริ่มอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์เป็นครั้งแรกที่กรุงเทพฯในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ เมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม สั่งปิดโรงเรียนจีนและหนังสือพิมพ์จีนทั้งหมดในปีค.ศ. ๑๙๓๙ เขาจึงตัดสินใจอพยพครอบครัวหลบภัยการเมืองไทยไปเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่สิงคโปร์ในยุคที่สิงคโปร์กำลังเริ่มสงครามต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ เขาก็ได้อพยพครอบครัวกลับเมืองไทย มาทำงานเป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์จีนยักษ์ใหญ่ในยุคนั้น ชื่อ 'จงหยวนยรื่อเป้า'

อู๋จี้เยียะบันทึกเกี่ยวกับเกาะฮ่องกงในปีค.ศ. ๑๙๑๗ ไว้ว่า มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่างจากประเทศจีนมากมาย เพราะฮ่องกงได้ตกอยู่ใต้อาณัติของประเทศอังกฤษแล้วในตอนนั้น อังกฤษได้นำกีฬาฟุตบอล การแข่งม้า การพนันอื่นๆ ไนท์คลับ บาร์ คาเฟ่ และโรงภาพยนตร์ฉายหนังโป๊เปลือยมาสู่ฮ่องกง ฮ่องกงจึงเริ่มมีแววเป็นคู่แข่งของนครเซี่ยงไฮ้ในความเป็น 'แหล่งเริงรมย์ของชาวต่างชาติ' คนจีนในฮ่องกงสมัยนั้นต้องนบนอบต่อฝรั่งอย่างไร้ศักดิ์ศรี ผู้เขียนบันทึกเกี่ยวกับการกดขี่ทางชั้นชนต่อชาวจีนอพยพในเกาะฮ่องกงว่า เมื่อเขาไปถึงฮ่องกง เขาได้พักในโรงแรมระดับโรงเตี๊ยม ภายในห้องพักมีเพียงเตียงไม้กระดานสองเตียง ไม่มีมุ้ง วันหนึ่งได้รับอาหารสองมื้อ อาหารสำหรับชาวจีนอพยพก็มีการแบ่งชั้น ผู้ที่มาจากอเมริกาซึ่งเป็น 'แขกขุมทอง' จัดเป็นชั้นที่ ๑ ผู้ที่มาจากเมืองจาการ์ตาเป็นแขกชั้นที่ ๒ ผู้ที่มาจากเวียดนามและสิงคโปร์เป็นชั้นที่ ๓ ส่วน 'แขกหน้าใหม่' หรือ 'ซิงตึ๊ง' ที่เพิ่งเดินทางออกสู่ต่างแดนเป็นครั้งแรกอย่างผู้เขียน ถูกจัดเป็นชั้นที่ ๔

ในปี ค.ศ. ๑๙๑๗ อู๋จี้เยียะได้เดินทางไปถึงเกาะชวา ซึ่งต่อมา คือ ประเทศอินโดนีเซีย ขณะนั้น หมู่เกาะ 'อินเดียตะวันออก' ได้ตกเป็นอาณานิคมของดัตช์มานานกว่า ๒๐๐ ปีแล้ว เขาได้ไปเห็นเกาะต่างๆ ของอินโดนีเซีย รวมทั้งเกาะบาหลี ในยุคที่สตรียังไม่ใส่เสื้อ นุ่งผ้าถุงผืนเดียว อู๋จี้เยียะบันทึกไว้ว่า สภาพเศรษฐกิจของหมู่เกาะชวาในขณะนั้นล้ำหน้าที่สุดในหมู่เกาะอินเดียตะวันออก เกาะชวาได้รับสมญานามว่าเป็นเกาะที่ 'ถนนปูด้วยทองคำ' มีชาวจีนอยู่ที่นั่นในขณะนั้นถึงประมาณหนึ่งแสนคน มีชาวดัตช์อยู่เพียงสี่ถึงห้าหมื่นคนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะชาวจีนมาถึงเกาะนี้ก่อนชาวดัตช์เป็นเวลานานกว่ามาก ลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนที่เกิดในดัตช์อินโดเป็นกลุ่มชาวจีนที่มีจำนวนมากที่สุด แต่ชาวจีนกลุ่มนี้ไม่ทราบว่าบรรพบุรุษของตนมาจากไหนและไม่รู้จักภาษาจีนโดยสิ้นเชิง กลายเป็นเพียงชนกลุ่มหนึ่งบนเกาะนั้นไป และเข้ากันไม่ได้กับพี่น้องร่วมชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากประเทศจีนในภายหลัง

ผู้เขียนได้เล่าถึงวิธีที่ชาวดัตช์รุกคืบและตักตวงทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ของอินโดนีเซีย การแบ่งแยกและปกครองชาวพื้นเมือง และการกดขี่ข่มเหงแรงงานและพ่อค้าจีนในสมัยนั้นจนถึงขั้นเกิด 'โศกนาฏกรรมหงซี' ประวัติศาสตร์เลือดที่ชาวจีนอพยพถูกชาวดัตช์รุมกระทำทารุณกรรมและฆ่าตายไปเป็นจำนวนหลายหมื่นคน ศพถูกนำไปทิ้งในลำธารจนน้ำในลำธารกลายเป็นสีเลือดทั้งสาย ผู้เขียนได้บรรยายเกี่ยวกับการแบ่งชนชั้นในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกในสมัยนั้นไว้ว่า ชั้นที่ ๑ คือชาวผิวขาวจากยุโรป อเมริกา และญี่ปุ่น คนชั้นที่ ๑ มีอภิสิทธิ์ในทุกเรื่อง ชั้นที่ ๒ คือชาวผิวสี ได้แก่ จีน อินเดีย และอาหรับ ชาวพื้นเมืองเป็นชนชั้นที่ ๓ ต่อมา ชาวผิวสีได้รับการปฏิบัติที่ดีขึ้น โดยได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนชั้นที่ ๑ ในสถานที่บางแห่ง อาทิ การโดยสารรถไฟ ชาวผิวขาวและชาวญี่ปุ่นซื้อตั๋วได้เฉพาะชั้นที่ ๑ และ ๒ ชาวพื้นเมืองซื้อได้เฉพาะชั้นที่ ๓ ส่วนชาวผิวสีสามารถซื้อได้ทุกชั้น อู๋จี้เยียะยังได้เล่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนอพยพ ชาวผิวขาว และคนพื้นเมืองไว้อย่างละเอียด นับแต่ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ค่าครองชีพของชาวบ้าน วิธีต้มกาแฟของชาวอินโดนีเซียเมื่อร้อยปีที่แล้ว ชาวพื้นเมืองรับประทานอาหารกี่มื้อและเวลาใด อาหารพื้นบ้านประเภทต่างๆ ราคาผลไม้พื้นเมือง รสชาติและขนาดของผลไม้ ลักษณะไก่พื้นเมือง ภาษาพูด ผ้าพื้นเมือง เสื้อผ้าและการแต่งกายของคนชั้นต่างๆ พิธีกรรมท้องถิ่น เช่น 'เทศกาลวันโคมแดง' ซ่องโสเภณี อาชญากรรม การพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนการต่อสู้จนได้เอกราชของอินโดนีเซีย

สำหรับสิงคโปร์ อู๋จี้เยียะได้บรรยายสภาพความเป็นอยู่ของชาวจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์ตอนต้นทศวรรษ ๑๙๔๐ ว่ารู้จักหาความสุขในชีวิตมากกว่าคนจีนในเมืองไทย มีการเล่นการพนันให้เห็นทั่วไป ความนิยมลีลาศก็มีมากกว่าในกรุงเทพฯ รวมทั้งมีสวนสนุกขนาดใหญ่ถึง ๓ แห่ง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้บรรยายการพัฒนาและการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์จีนในยุคนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเขียนชื่อดังในยุคต่อต้านสงครามญี่ปุ่นในสิงคโปร์ ผู้เขียนได้

เล่าถึงความโหดเหี้ยมของทหารญี่ปุ่นที่ทำการสังหารชาวจีนไปถึง ๓-๔ หมื่นคน ซึ่งเขาเกือบจะเป็นหนึ่งในนั้น ผู้เขียนบรรยายฉากสงครามในสิงคโปร์ ความหฤโหดของทหารญี่ปุ่นที่คนเอเชียลืมไม่ได้ การเกิดขึ้นและการขยายตัวของสงครามโลกครั้งที่สอง และผลกระทบของสงครามโลกครั้งนั้นที่มีต่อชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนกระทั่งสงครามปิดฉากลง

สำหรับประเทศไทย อู๋จี้เยียะได้บันทึกเรื่องราวไว้มากกว่าประเทศอื่นๆ เพราะได้อยู่อาศัยและทำงานที่ประเทศนี้นานที่สุด จนเหมือนประเทศบ้านเกิดที่สองของเขา อู๋จี้เยียะเล่าว่า กรุงเทพฯ ในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ มีชาวจีนถึงประมาณ ๓ ล้านคน มากกว่าที่เมืองปัตตาเวียและสิงคโปร์ โดยมีคนแต้จิ๋วถึงประมาณร้อยละ ๗๐-๘๐ เขาบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มคนจีนต่างๆ เช่น ชาวฮกเกี้ยน ไหหลำ แต้จิ๋ว ฮากกา และกวางตุ้งว่า อพยพมาจากมณฑลใดของประเทศจีน อพยพมาเมื่อไร และมีจำนวนเท่าใด เขาเล่าเกี่ยวกับสังคมของชุมชนชาวจีนบนถนนเยาวราชและสำเพ็งไว้อย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจการค้าที่รุ่งเรืองสูงสุดของห้อยเทียนเหลาและห้างใต้ฟ้า ชีวิตที่รื่นรมย์กับงิ้วแต้จิ๋ว การเกิดขึ้นของโรงภาพยนตร์ต่างๆ บ่อนการพนัน การสูบฝิ่น เจ้ามือหวย การแบ่งแก๊งค่ายของชาวจีน การเกิดขึ้นและบทบาทของของกลุ่มอั้งยี่ โสเภณีหญิงชาวกวางตุ้ง ชีวิตของผู้หญิงโรงน้ำชา จิ๊กโก๋ จิ๊กกี๋ สถานลีลาศ การพัฒนาของหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทยและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประวัติการก่อตั้งและพัฒนาการของสมาคมชาวจีนกลุ่มต่างๆ อู๋จี้เยียะบันทึกไว้ทุกเรื่อง แม้แต่การประกวด ‘นางสาวสยาม’ คณะนาฏศิลป์จีน ทีมบาสเกตบอล ฯลฯ

หนังสือเล่มนี้ยังมีข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งตอนหนึ่งของคนจีนอพยพในประเทศไทย นั่นคือ บทบาทของคนจีนแต้จิ๋วในสมัยนั้นที่มีต่อการพัฒนาประเทศไทย ชาวจีนเหล่านี้ได้ร่วมมือกับรัฐบาลไทยพัฒนาสังคมไทยมากมายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา กิจการโรงพยาบาล กิจการท่าเรือ กิจการธนาคาร การก่อตั้งหอการค้าจีน ตลอดจนการก่อตั้งมูลนิธิและสมาคมชาวจีนต่างๆ เพื่อกิจการสาธารณประโยชน์และสาธารณกุศล ผู้เขียนได้กล่าวถึง บรรพชนของตระกูล เตชะวณิช ล่ำซำ สีบุญเรือง ยิบอินซอย บูลกุล หวั่งหลี เสวกศิลา เตชะไพบูลย์ วัธนเวคิน อื้อจือเหลียง และชาวจีนอีกจำนวนมากที่เขาไม่ได้เล่าว่าได้กลายเป็นต้นตระกูลใดในปัจจุบัน คุณงามความดีของคนจีนเหล่านั้นได้ก่อเกิดประโยชน์แก่ชาวจีนรุ่นหลังและสังคมไทยอย่างเอนกอนันต์ และลูกหลานของเขาก็ยังรักษาชื่อเสียงของบรรพบุรุษไว้ได้ตราบจนทุกวันนี้ คนจีนโพ้นทะเลที่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวจนร่ำรวยได้ในประเทศไทยจึงเป็นตำนานที่เล่ากันได้ไม่รู้จบ

หนังสือเล่มนี้มีข้อมูลและรายละเอียดมากมายเกี่ยวกับการอพยพของชาวจีนกลุ่มต่างๆ สู่ดินแดนนี้ในศตวรรษที่ ๒๐ ชาวจีนอพยพมาสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากที่สุด อู๋จี้เยียะได้บันทึกเกี่ยวกับคนจีนอพยพรุ่นแรกๆ ในบทความตอนหนึ่งที่ชื่อว่า ‘ขายลูกหมู’ ไว้ว่า มีแรงงานจีนอพยพจำนวนมหาศาลเดินทางสู่ดินแดนโพ้นทะเลที่เป็นอาณานิคมของ อังกฤษ ฮอลันดา ฝรั่งเศส โปรตุเกส ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐฯ และคานาดา บ้างก็ไปอย่างสมัครใจโดยผ่านนายหน้า บ้างก็ถูกหลอกไป แต่ทั้งหมดมีชีวิตที่ลำบากมาก ถูกเลี้ยงดูเหมือนไม่ใช่มนุษย์ ไม่แตกต่างจากคนผิวดำที่ชาวผิวขาวไล่ล่าจับตัวมาขายเป็นทาสในเวลานั้น แรงงานที่อาบด้วยหยาดเหงื่อปนเลือดเนื้อและชีวิตนับไม่ถ้วนของคนจีนเหล่านี้คือก้อนอิฐที่สร้างฐานเศรษฐกิจอันรุ่งเรืองให้แก่จักวรรดินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นฐานอันแข็งแกร่งให้แก่คนจีนอพยพรุ่นหลังๆ ได้มีชีวิตและโอกาสที่ดีขึ้นในดินแดนเหล่านั้น รัฐบาลจีนในสมัยนั้นไม่มีจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือปกป้องคนจีนโพ้นทะเลเลย ทั้งๆ ที่คนจีนโพ้นทะเลได้ส่งเงินจำนวนมหาศาลกลับบ้านเกิดทุกปี และเป็นกำลังอันสำคัญในการปฏิวัติและสร้างสังคมจีนใหม่ขึ้น คนจีนโพ้นทะเลจำนวนไม่น้อยได้

สละชีพเพื่อเอกราชของประเทศ จน ดร. ซุนยัดเซน ผู้นำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงประเทศจีนจากระบบศักดินาสู่ระบอบสาธารณรัฐ ถึงกับยกย่องว่า ชาวจีนโพ้นทะเลคือ 'มารดรแห่งการปฏิวัติ' ของประเทศจีน

อู๋จี้เยียะบันทึกไว้ว่า ชาวจีนที่เมืองไทยมีความสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับชาวไทยเจ้าของประเทศ และประเทศไทยมีนโยบายเอื้ออารีต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลมากที่สุด และแม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีนโยบายปิดรับคนจีนอพยพใหม่ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะประเทศจีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบสังคมนิยม คนจีนก็ได้ตั้งรกรากในประเทศไทยและแต่งงานกับคนไทยไปแล้วเป็นจำนวนมากมาย จนคนสองชาตินี้เหมือนหนึ่งเป็นสายเลือดเดียวกัน และแม้ว่านโยบายของรัฐบาลไทยในยุคหลังบางนโยบายจะมีผลกระทบที่รุนแรงต่อคนจีนอพยพหลายอาชีพในเมืองไทย ดังเช่นที่ผู้เขียนก็ได้รับ แต่คนจีนอพยพส่วนใหญ่และลูกไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยก็สามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขและเจริญรุ่งเรืองต่อมาได้ดี โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับชาวจีนอพยพและลูกหลานของเขาในดินแดนอื่นๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

'60 ปีโพ้นทะเล' เป็นหนังสือที่อ่านได้ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ อ่านแล้วได้ทั้งความสนุกสนานและความรู้ ห้องสมุดต่างๆ ควรมีไว้ให้ศึกษาค้นคว้า คนไทยที่มีบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศจีนอ่านแล้วจะยิ่งซึมซับการต่อสู้ของคนจีนโพ้นทะเลหรือบรรพชน 'ซิงตี๋' ที่ได้ให้ชีวิตและอนาคตที่ดีแก่ตนเองในประเทศไทย และจะตระหนักยิ่งขึ้นถึงความทรหดอดทนของบรรพบุรุษชาวจีนโพ้นทะเลในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผู้วิจารณ์ขอยกย่องคุณภาพของผลงานชิ้นนี้ และขอปรบมือดังๆ ให้แก่ คุณปนัดดา เลิศล้ำอำไพ บุตรสาวผู้ประสานงานให้เกิดการถ่ายทอดผลงานชิ้นนี้เป็นภาษาไทย และขัดเกลาสำนวนภาษาทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองให้มีคุณภาพและได้อรรถรสทางภาษา ขอชื่นชมท่านอื่นๆ ที่มีส่วนร่วมในการทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จขึ้นในบรรณพิภพภาษาไทย และขอแสดงความยินดีต่อสำนักพิมพ์โพสต์บุ๊กส์ ที่ได้เป็นผู้พิมพ์เผยแพร่ผลงานที่มีคุณค่าและเป็นเอกสารชิ้นสำคัญทางประวัติศาสตร์ชิ้นนี้